

İlhan Berk - Dil Döğründe Doğru Evde Yalın

- * Sözcüklerin yazıya sığdırılması. {Nasıl bir anlam var?}
- Alfabe: her harfin yazıya göre değeri.
- Sözcük ifade ediyor, sembol taşıyor.
- * Şiirlerin dilin yansıması değil yaratı.
- Yaratımı = kelimelerin bir araya gelmesi, anlatım.
- Dilin sınırlamasına karşı koymuş. Divan'da kalıplar vardı, geleneğe bağlıydılar. Modern şiirde kalıplar kırılıyor.
- ⇒ Gölge Dil
- ⇒ Şiir Dil
- * İnce edebiyatın yüzü onun adına konuşur.
- ⇒ İnce (hayal)
- ⇒ Sözcük (anlam), güç, estetik ve kalıplara bağlı geleneksel konuşma dilinden uzaklaşarak, kendine ait dünya yaratır.
- * Hepimizden önce dilin sınırlarının dünyanın sınırları olduğunu buldu.
- * Kendi tünelini oysay tırmanıyor.
- * Sonki üstüne tırmandıktan sonra nedensiz devriliyor yıkılıyor, gelir (Alışık olduğumuz geleneksel dilin ıktı attı, kendi inisiyatifle devam edeceğiz).
- * (Dil varlığın evidir) Şeylerin yalnız adı var. 'Ad evdir', kim söyleti bunu?
- * Bir söyleye düşünme iştir dünya. (Varoluşçu)
- İnsanın kendisini inşa eden şey, söylediği sözdür. Bir zaman sonra o sözlere dönüşür.
- * Göl ki adıyla vardır. Top adını yüz buluncu oldu.
- Yüz vardı, ora isim verdik.
- Hurufilik → İnsan yüzünden hareket ediyor.
- * Adlandırmak ölümdür. Tarih, bu kalıplar biter. → Tarihle gonderme
- * Adlarla gördüğümüz dünya, dünya değildir.
- * Gerçek benzetmelerde yatar. Hiçbir şey bundan kurtulamaz. Bundan yeryüzünü bilerek kurtulamaz.
- Aster Adan → Aster
- * Bir zamanlar söz-cüklerin bizim dışımızda da yaşantıları vardı ama anlamları yattı.
- * İm ad değildi daha.
- * Sözcükler ana ruhunun sözcükleri hep evetle hayır arasında gidip gelirler.
- Sözcükler düşünce gelir (Dil felsefesi)
- * Sözcüklerle ilgili kısmı du.
- * Dildir tek Tanrı o cennet. İnsanı öğrendim ben dünyayı
- Sınır taşları.
- * Kültürel Yozlaşma: Diğer kültürlerin kültürel etkilerinin altında kalan kültürlerin, kendi kültürlerini, davranış örüntülerini kaybedip kültürel bütünlüğünün tutarsızlaşmasıdır.

Dil ve Kültür İlişkisi

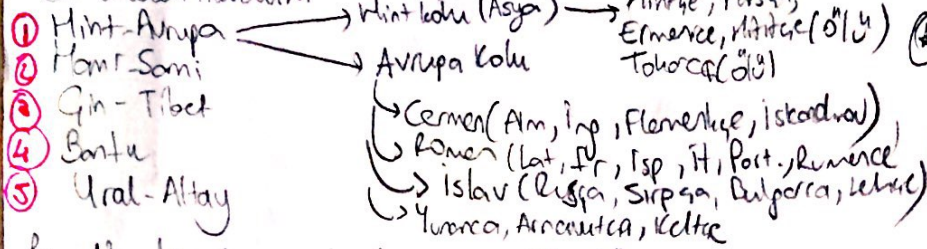
- * Kültür dil üzerinden gelecek nesle aktarılır. Dilin sepet ismi. Ullar sonra bir sözcük kullanıldığında, sepet açılınca kültür hatırlanır.
- popüler kültürde dil nasıl? Sınırlanmış, gelir kullandığı
- * İnsana ilişkin bir kavram olarak farklı içerisinden yaratılan bir alan ve önem sistemidir. Bir grup insanın bireysel ve toplu yaşantılarını anlamada düzenlemede ve yapılandırılmada kullandıkları inançlar ve adetler sistemidir.
- Kültür sabit değil, dil gibi dinamik.
- Kültürün izleri:
  - * Bireyin davranışlarını yönlendirerek toplumun düzenini sağlamak. Yazılı olmayan kurallar.
  - * Toplumla kimlik kazandırır, toplumu diğer toplumlardan farklı kılar.
  - * Toplumsal ve bireysel duygusu.
  - * Toplumsal kimliğin devamını ve sosyaliteyi sağlar.
- ⇒ Kültürleme: Toplumun bireyleri kendi kültürünü benimseyecek şekilde etkilenmesi ve değişimidir. Doğal bir süreç her toplumda.
- ⇒ Kültürel Yaşama: Kültür değerlerinin bir toplumda dışarıya karşı ya da içte diğer kültürlerden etkilenmesi ya da başka kültürleri etkilemesi.
- ⇒ Kültürleşme: Birey ya da toplumsal grubun bireylerini etkileyerek geleneksel kültürüne yeni ve diğer kültürde bulunanları sürecidir. Genellikle doğaldır.
- ⇒ Kültürleşme: Bir toplumda yabancı birey ya da grubun bireyleriyle etkileşime girilmesi sonucu her ilisinin de değişmesine ve yeni bir kültür birleşiminin ortaya çıkmasıdır. Kavram olarak kültürleşmenin tersi bir süreci anlatır.
- ⇒ Kültürel Bütünlük: Toplumda kabul gören yeni bir kültür değişimin toplumun kültürüyle uyumlu bütünlük sağlanmasıdır.
- ⇒ Kültür Soku: Kendi kültürel ortamından ayrılan bireyin farklı bir kültürel ortamda kalmasıyla uyum gücünün yitmesi sürecidir.
- ⇒ Zorla Kültürleşme: Birey ya da toplumun kültürel değerlerinin başka bir kültür tarafından zorla değiştirilmesidir.
- ⇒ Asimilasyon (Kültürel Sönmeme): Birey ya da toplumun başka kültürle süreç içinde kendine benzetmesi ve egemenliği altına alınmasıdır.
- ⇒ Kültür Emptalizmi: Güçlü ülkelerin güçsüzleri ezmesi ya da kültürün bir tür sınıfsal yapıda ve kültürel sınıfları aracı gibi kullanılmasıdır.

I. Dil Aileleri

* Sir William Jones ilk dil ailesi sınıflandırması (1786)

* Diller arası benzerlik ve yakınlık aynı kaynaktan gelmiş olmalarına bağlıdır. Aynı kaynağa bağlı dil aileleri mevcuttur

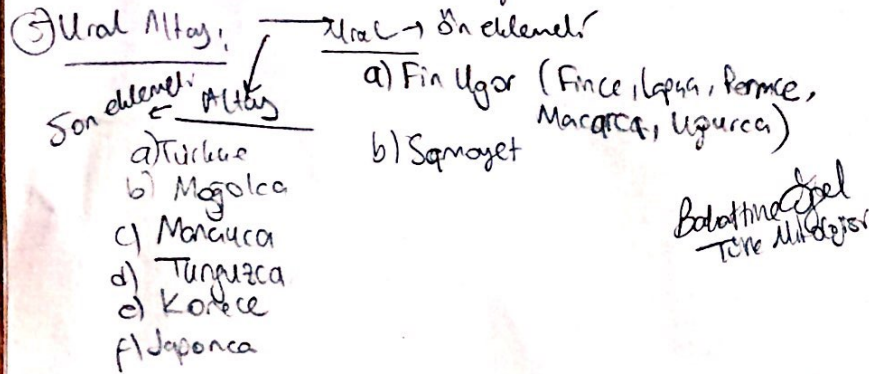
Bir dil ailesinde ne kadar çok dil varsa o kadar eski bir dil ailesidir.

Hind-Avrupa ailesi, düzenli ve gelişmiş dillerdir.

② Hami Sami: Düzenli ve gelişmiş, çok eski, yakın akrabalık ilişkisinde bulundukları için. Ortak kelimeleri çok fazla. Akadca, Aramca, İbranice, Arapça

③ Çin-Tibet Dil Ailesi: Çince ve Tibetçe, eski bir dil ailesi, tek heceli.

④ Bantu Dil Ailesi: Orta ve Güney Afrika'da konuşulan diller bu ailede yer alır.

* 1900 SSCB Vladimir İliç-Svitçik Nostratik dil ailesi
Altay dil ailesi'ni tanımlar. Japonca'yı ekler.

* ABD Joseph Greenberg - 1960,
- Avrasya dil ailesi.
- Korece ve Japonca'yı ekler.

II. Dil Grupları

① Tek heceli

- * Çince, Tibet, Endonezya dilleri.
- * Kuvvetli vurgu var. Tek hece kelimeler.
- * Vurgu ile anlam ve anlam değişiyor.

② Eklemeli Diller

- * Ural-Alтай dilleri.
- * Önden - sondan eklemeli olarak ikiye ayrılır

③ Gelimsiz

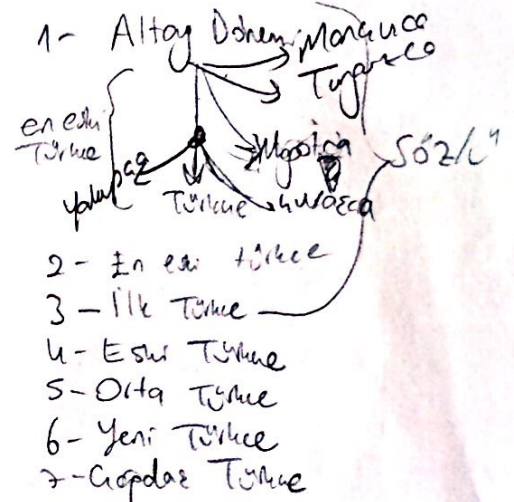
- * Hind Avrupa - Hami Sami
- * Yeni kelime yapıları benzerlikte değildir.

⑤ Lehçe: Bir dilin creadiden ayrılan en eski kollarına denir. Lehçede ana dil göre ses (fonetik), şekil ve kelime farklılıkları vardır. Cumanca ve Valutca Türkçenin 2 lehçesidir.

⑥ Sive: Daha yakın zamanda ayrılan kollarıdır dilin - ses + şekil ayrılır.

⑦ Ağız: Bir dilin en yeni zamanda ayrılan mahalli bölge kollarıdır. Ağızda ses (leaffur) farklılıkları vardır.

Türkçenin 7 Dönemi

① Altay: Türkçeye mançurca, moğolca eklenir.

② En Eski: Öz Türkçe Öz Türkçe ile defa mübtil bir dil

③ İlk Türkçe: Hunlar, Bulgarlar, Hazerlar, Avarlar gibi Türk kökenli kavimlerin ve vaka lehçeleri. İlk dil olduğu düşünülür.

④ Eski Türkçe Dönemi: 7-11, 12-13, 14-15 → a) Köktürk b) Uygur
a) Köktürk Yazıtları:

- En eski yazılı metin.
- Orhun ve Yenisey ırmaqları vadisinde.
- Vilhelm Thomsen tarafından çözüldü.
- Bıyut, Goyun, Hayti, Tami, Sığy başlarında yazılmış.
- Balbal, mezar taşı.
- Hitabet tarzında yazılmış. Bilgelik.
- Küligin 732, Tanrıkuş 732-734, 735.
- Devlet dili, iktisadi ve geleneksel, yazıtta bakılarak.

b) Uygur Dönemi Metinleri

- Türkler yeni inanca sistem kabul ettiler. O kavim ve tesimleri kabul ettiler. Farsçadan gelmiş.
- İnanç sistemi değişince alfabe değişti.
- Sığy alfabesine geçtiler.

5) Orta Türkçe:

ana dil

dil

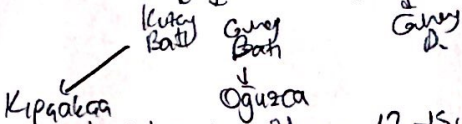
kelime

sözcük

- * Karahanlılar dönemi alfabetleri → Arap Alfabesi
- * Siveye bu dönemde ayrılıyor
- * İslamîyetin kabul edilmesi
- Kutadgu Bilig (Kutlu Bilgi) → Yusuf Has Haçarp
- Divanî Lügati't-Türk → Farsçalı Mahmut
- Atabet'ül Hakeyik → Edip Ahmet

* 13. yüzyıldan sonra Batı Şivesi → Doğu Şivesi

- * Selçukluların kuruluşundan itibaren 13-1544
farsça, Arapça, Farsça sözcükler girmemiştir.

6) Yeni Türkçe Dönemi
1850'li yıllarda Osmanlı'da Latin alfabesine
geçme tartışmaları başlar.
Fethi Ali, Münif Paşa, Cavid Paşa...

Matboada, basılı ve okuma zorlaşıyor.
Düzenleme yapılması gerekiyor. 1852'de fetilif
gider. Yabancı 100 senedir tartışma ediyor.

(* Osmanlı'da Alfabe Tartışması *)

- * TDK kurulmuş 12 Temmuz 1932.
- * Tülliyyat Enstitüsü 1924
- * Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi 1936
- * Dil Öğretimi Cakemaları
- * Yabancı dillerin Türkçeye etkisi → 1800'ün başı
Osmanlı hükümetleri hemen önce çok gar
dılar, çok Fransızca sözcük vardı.

Vize

- 1) Sözcük kılavuzu, klasik mantığın kuralları
- 2) İlhan Berk - Dün deplordolarda dolaşım yaktım
Dil aasından zair, dil felsefesi baskınları
- 3) Osmanlı'da Dil tartışmaları
- 4) Dil-Kültür